

8. છત્રી

પ્રસ્તાવના

*મિત્રો કહેવાય છે કે હસે એનું ઘર વસે હા પાઠ આપણને ખૂબ હસાવશે જેના લેખક છે રતિલાલ મોહનલાલ બોરીસાગર, તેમનો જન્મ 31 મી ઓગસ્ટ 1938 ના રોજ સૌરાષ્ટ્રના સાવરકુંડલામાં થયો હતો. વર્ષો સુધી અધ્યાપક રહ્યા બાદ તેઓ રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળમાં નાયબ નિયામક તરીકે રહ્યા હતા.

તેમની રચેલા સાહિત્યની વાત કરીએ તો 'મરક મરક', 'આનંદલોક', 'એન્જીયોગ્રાફી', 'તિલક કરતા ત્રેસઠ થયા' વગેરે હાસ્ય લેખોનો સમાવેશ થાય છે. તેમજ બાળકો માટે તેમને બાલ વંદના નામના બાળ સાહિત્યની રચના કરી છે. તેમની હાંસલ કરેલી સિદ્ધિઓમાં ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી ગાંધીનગર, મારવાડી સંમેલન મુંબઈ તથા સાહિત્ય સભાના વિવિધ એવોર્ડ નો સમાવેશ થાય છે.

પ્રસ્તુત પાઠમાં લેખકે પોતાના ભૂલકણા સ્વભાવને લીધે વારંવાર ખોવાતી છત્રી ના પ્રસંગોનું ખૂબ જ રમુજી છટામાં નિરૂપણ કર્યું છે. છત્રી ન ખોવાય તે માટે લોકો કેવા કેવા ઉપાય સૂચવે છે. લેખક કયા-કયા ઉપાયો કરે છે અને અંતે ઘણા ઉપાયો કરવા છતાં પણ છત્રી કેવી રીતે ખોવાય છે તેના વિવિધ પ્રસંગો ખૂબ જ હાસ્ય ઉપજાવે છે. તો ચાલો આપણે લેખકના છત્રીને લઈને થયેલા અનુભવો દર્શાવતો આ હાસ્યથી ભરપૂર પાઠ ભણીએ જેનું નામ છે 'છત્રી'

સ્વાધ્યાય

1. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી લખો.

1. દુકાનદારે સ્મિત કર્યું, મેં પણ સામું સ્મિત કર્યું કારણ કે....

(A). લેખક છત્રી ખોઈને ફરીથી છત્રી લેવા આવ્યા હતા.

(B). દુકાનદાર લેખકને હસાવવાં ઇચ્છતો હતો.

(C). દુકાનદાર બધા સામે સ્મિત કર્યા કરતો હતો.

(D). લેખક ની ચતુરાઈ જોઈ હસતો હતો.

2. લેખક છત્રી લેવા રાજકોટ જવાની વાતમાં મક્કમ રહ્યા કારણકે...

(A). લેખક પાસે પૈસા ન હતા.

(B). લેખકને રાજકોટ જવું ગમતું હતું.

(C). તે બીજાની પ્રામાણિકતા ની કદર કરવા ઇચ્છતા હતા.

(D). છત્રી હવે વેચાતી મળતી ન હતી.

2. નીચેના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં ઉત્તર આપો.

1. દુકાનદારે લેખકને કઈ સલાહ આપી ?

ઉત્તર. છત્રી લેખક પાસે ટકી રહે એવો ઉપાય કરવાની દુકાનદારે લેખકને સલાહ આપી.

2. પોતાના કુવરને કાંટો ના વાગે એ માટે રાજાએ શું કર્યું ?

ઉત્તર. રાજાએ આખા રાજ્યની જમીનને ચામડાથી મઢી દેવાનો હુકમ કર્યો. જેથી કુવરને કાંટો ન વાગે.

3. નીચેના પ્રશ્નોના બે-ત્રણ લીટીમાં ઉત્તર આપો.

1. રાજકોટ છત્રી લેવા જવાની વાતમાં લેખક મક્કમ રહ્યા કારણ કે...

ઉત્તર. રાજકોટ છત્રી લેવા જવાની વાતમાં લેખક મક્કમ રહ્યા કારણ કે એમાં પૈસા નો પ્રશ્ન નહોતો પણ પોતાની છત્રી ખોવાઈ હોવા છતાં બીજા માણસની છત્રી એને પરત કરવાની એમની ભાવના અને પ્રામાણિકતા ની કદર કરવાનો પ્રશ્ન હતો.

2. રાજકોટ છત્રી લેવા જવાની વાત સૌને મૂર્ખાઈભરી લાગતી હતી કારણ કે...

ઉત્તર. રાજકોટ છત્રી લેવા જવાની વાત સૌને મૂર્ખાઈભરી લાગતી હતી કારણ કે રાજકોટ જવા આવવાના બસ ભાડાના ઓછામાં ઓછા બસો પચાસ રૂપિયા થાય. બીજો વધારાનો ખર્ચ ગણીએ તો ત્રણસો-સાડા ત્રણસો રૂપિયા થઈ જાય. એટલે રાજકોટ છત્રી લેવા જવાનું વ્યવહાર ના કહેવાય. કદાચ મૂર્ખાઈભર્યું કહેવાય એવો સૌનો મત હતો.

4. નીચેના પ્રશ્નોના સાત-આઠ લીટીમાં ઉત્તર આપો.

1. છત્રી ના ખોવાય એ માટે લેખકને કેવી કેવી સલાહો મળી હતી ?

ઉત્તર. છત્રી ના ખોવાય એ માટે લેખકની અનેક લોકો તરફથી જુદી જુદી સલાહ મળી હતી. જેવીકે લેખકે પોતાની છત્રી સાચવવા માટે જેમ અમુક લોકો પગારથી બે-ત્રણ કલાક માટે ડ્રાઇવર રાખે છે તેમ પગારદાર રાખી લેવો જોઈએ. તો બીજા કોઈએ છત્રી પર નામ સરનામું, ટેલિફોન નંબર વગેરે લખી રાખવા જોઈએ એવી સલાહ આપી. તો કોઈએ ગળામાં લાંબી દોરી બાંધી છત્રી લટકાવી રાખવાની અને કપડાં ભીના ન થાય એ માટે ચાદર વિટાવવાની સલાહ આપી. આ ઉપરાંત લેખકની ચાર મહિના ચોમાસા દરમિયાન ઘરમાં બેસી રહી પ્રભુભજન કરવાની તથા એકટાણું કરવાની પણ સલાહ મળી. આ ચતુર્માસ દરમિયાન લેખક ઘરની બહાર જ ના જાય તો છત્રી નો કોઈ પ્રશ્ન જ ન થાય.

2. અમદાવાદ-રાજકોટ ની મુસાફરી દરમિયાન ખોવાયેલી છત્રીની કથા પાઠના આધારે લખો.

ઉત્તર. છત્રી લીધાના વીસેક દિવસ પછી લેખકને રાજકોટ થી એક પત્ર મળ્યો. અમદાવાદ રાજકોટ ની મુસાફરી દરમિયાન પોતાની છત્રી ને બદલે ભૂલથી લેખક ની છત્રી આવી ગયાનો એકરાર એ પત્રમાં હતો. ક્ષમાચાચના કરી હતી અને તેમની છત્રી લેખક પાસે ન આવી હોય તેમ છતાં પણ લેખક પોતાની છત્રી લઈ જાય તેમ જણાવ્યું હતું. રાજકોટ રૂબરૂ જઈને પત્રમાં જણાવેલ સરનામેથી છત્રી મેળવી લેવા સિવાય બીજો કોઈ ઉપાય લેખકને સૂઝ્યો નહિ. રાજકોટ જવા આવવાનો કુલ ખર્ચ ત્રણસો સાડા ત્રણસો રૂપિયા થઈ જાય એટલે રાજકોટ છત્રી લેવા જવું મૂર્ખાઈભર્યું કહેવાય એવો સૌનો મત હતો પરંતુ લેખકનું માનવું હતું કે પોતાની છત્રી ખોવાઈ ગઈ હોવા છતાં બીજાની છત્રી પરત કરવાની વ્યક્તિની ભાવના અને પ્રામાણિકતા ની કદર કરવી જોઈએ. લેખક રાજકોટ ગયા છત્રી પરત મેળવી પેલા સજ્જન નો આભાર માન્યો. વળતી બસમાં અમદાવાદ પાછા આવ્યા પરંતુ અમદાવાદ ઉતરતી વખતે બસમાં છત્રી ભૂલી ગયા! ઘરે ગયા પછી સૌએ પૂછ્યું ત્યારે જ યાદ આવ્યું તે તરતજ પાછા બસની ઓફિસે ગયા પણ કોઈએ ત્યાં છત્રી જમા કરાવી નહોતી. રિક્ષા ભાડા ના બીજા એસી રૂપિયા બસ ઓફિસ જવાના થયા પરંતુ છેલ્લે સરવાળે મીંડું મળ્યું.

*